

Дослідження, розробки, проекти з питань публічного управління та
адміністрування

УДК 351/354

Барзилович Анастасія Дмитрівна

кандидат медичних наук, директор

МЦ «КіндерКлінік»

Барзилович Анастасия Дмитриевна

кандидат медицинских наук, директор

МЦ " КиндерКлиник»

Barzylovych Anastasiia

PhD in Medical Sciences, Director

MC KinderKlinik

РОЗВИТОК РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ
РАЗВИТИЕ РЫНКА МЕДИЦИНСКИХ УСЛУГ В УКРАИНЕ
DEVELOPMENT OF THE MARKET OF MEDICAL SERVICES IN
UKRAINE

***Анотація.** У статті висвітлено особливості ринку медичних послуг в Україні. Надано характеристики основних суб'єктів, структури ринку, обсягів фінансування, кількості медичних закладів. Представлено особливості розвитку приватної медицини та лабораторної діагностики. Виявлено, що в Україні відбувається формування нової моделі надання медичних послуг з метою підвищення їх якості та доступності для населення. Основними особливостями ринку є: розвиток ринку лабораторної діагностики, де основну частку займають приватні лабораторії; превалювання ринку державних медичних послуг; зростання витрат на охорону здоров'я та медичні послуги, зокрема зростання виплат за договорами пацієнтів із закладами охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу; установчо-визначена рентабельність*

приватних медичних закладів; стабільність нестачі державного фінансування комунальних неприбуткових підприємств, що зумовлює низьку якість медичних послуг у державному секторі; скорочення кількості лікарняних закладів; значна частка фінансування медичних послуг населенням країни; зростання фінансування лікарських засобів за урядовими програмами.

Надання медичної допомоги населенню здійснювалося виключно за рахунок державних коштів. Загальні витрати на управління системою були досить високі, контроль над витратами був простий, а планування на центральному рівні забезпечувало наявність однакового набору медичних послуг на території всієї держави. Фінансування лікувально-профілактичних медичних закладів здійснюється на підставі закріплених норм. Україна як незалежна демократична держава переживає не найкращі часи. Нестабільність економічного розвитку, складність протікання соціально-політичних процесів, невизначеність свого місця у міжнародному співтоваристві, проблеми глобалізаційних викликів негативно відбиваються на соціальному і фізичному здоров'я її громадян.

Ключові слова: медична послуга, ринок медичних послуг, приватна медицина, медичний суб'єкт, реформування, статистичний аналіз.

Аннотація. В статье освещены особенности рынка медицинских услуг в Украине. Даны характеристики основных субъектов, структуры рынка, объемов финансирования, количества медицинских учреждений. Представлены особенности развития частной медицины и лабораторной диагностики. Выявлено, что в Украине происходит формирование новой модели предоставления медицинских услуг с целью повышения их качества и доступности для населения. Основными особенностями рынка являются: развитие рынка лабораторной диагностики, где основную долю занимают частные лаборатории; превалирование рынка государственных

медицинских услуг; рост расходов на здравоохранение и медицинские услуги, в частности рост выплат по договорам пациентов с заведениями здравоохранения, оказывающих первичную медицинскую помощь; учредительно-определена рентабельность частных медицинских учреждений; стабильность недостатка государственного финансирования коммунальных неприбыльных предприятий, что обуславливает низкое качество медицинских услуг в государственном секторе; сокращение количества больничных учреждений; значительная доля финансирования медицинских услуг населением страны; рост финансирования лекарственных средств за правительственными программами.

Оказание медицинской помощи населению осуществлялось исключительно за счет государственных средств. Общие затраты на управление системой были достаточно высокие, контроль над расходами был простой, а планирования на центральном уровне обеспечивало наличие одинакового набора медицинских услуг на территории всего государства. Финансирование лечебно-профилактических медицинских учреждений осуществляется на основании закрепленных норм. Украина как независимое демократическое государство переживает не лучшие времена. Нестабильность экономического развития, сложности протекания социально-политических процессов, неопределенность своего места в международном сообществе, проблемы глобализационных вызовов негативно отражаются на социальном и физическом здоровье его граждан.

Ключевые слова: медицинская услуга, рынок медицинских услуг, частная медицина, медицинский субъект, реформирования, статистический анализ.

Summary. *The article highlights the features of the market of medical services in Ukraine. The characteristics of the main subjects, the structure of the market, the volume of funding, the number of medical institutions are given. Features of development of private medicine and laboratory diagnostics are presented. It is revealed that in Ukraine there is a formation of a new model of providing medical services in order to improve their quality and accessibility for the population. The main features of the market are: the development of the market of laboratory diagnostics, where the main share is occupied by private laboratories; the prevalence of the market of public health services; the growth of expenditure on health and medical services, in particular the growth of payments under contracts of patients with health institutions providing primary health care; constituent-determined the profitability of private medical institutions; the stability of the lack of state funding of communal non-profit enterprises, resulting in low quality of medical services in the public sector; the reduction in the number of hospital institutions; a significant proportion of funding of health services by the population; increase in the funding of drugs for government programs.*

The provision of medical care to the population was carried out exclusively at the expense of public funds. The overall cost of managing the system was high, cost control was simple, and central planning ensured that the same set of health services were available throughout the state. Financing of treatment and prophylactic medical institutions is carried out on the basis of fixed norms. Ukraine as an independent democratic state is going through hard times. The instability of economic development, the complexity of socio-political processes, the uncertainty of their place in the international community, the problems of globalization challenges have a negative impact on the social and physical health of its citizens.

Key words: *medical service, medical services market, private medicine, medical subject, statistics, statistical analysis.*

Медична послуга – це діяльність працівників закладу охорони здоров’я, яка включає визначені заходи профілактики, діагностики, лікування, фінансово-господарських, управлінських дій, що мають на меті забезпечити попередження, збереження, підтримання, відтворення індивідуального здоров’я населення [2, с. 14]. Це поняття дає змогу визначити субринки медичних послуг в Україні: первинний рівень надання медичних послуг, вторинний спеціалізований рівень, третинний рівень (високотехнологічні послуги) надання медичних послуг (лікарняна діагностика в тому числі).

Ринок медичних послуг являє собою складну систему державної, муніципальної, приватної медицини, що регулюється державою, з метою підвищення доступності та якості медичних послуг [2, с. 14].

Головними суб’єктами медичних відносин є постачальники медичної допомоги (послуги) і споживачі цієї медичної допомоги (послуги). Природний зміст медичної послуги розглядається з одного боку як корисний ефект у вигляді відновлення здоров’я пацієнта (клієнта) та полегшення страждань хворого, а з іншого боку – як суспільна функція, в межах якої надається медична допомога. Найістотнішою її складовою є економічні взаємовідносини, що складаються між учасниками організованого процесу лікувально-профілактичної діяльності [3].

Із розвитком елементів ринкових відносин з’явилася категорія медичного суб’єкта як виробника медичних послуг. Медичний суб’єкт – виробник медичних послуг – це зареєстрований та ліцензований у встановленому порядку лікувально-профілактичний заклад будь-якої організаційно-правової форми господарювання та форми власності, що надає медичні послуги [1, с. 34].

На ринку медичних послуг України діють такі п’ять основних груп медичних закладів і медичних комерційних організацій:

- приватні вітчизняні медичні клініки;

- приватні іноземні медичні клініки (представництва);
- державні медичні заклади;
- приватні лікарі-підприємці;
- інші (категорії закладів, що не входять до перших чотирьох: переважно амбулаторно-поліклінічні заклади, лікарні швидкої допомоги, лікувально-профілактичні установи тощо) [6].

В Україні формується платний сектор, власне ринковий, який охоплює приватну і добровільно-страхову медицину. Наявність платних і безоплатних послуг вирішує завдання доступності й вибору варіантів медичного обслуговування, а його ринкова організація в обох секторах передбачає оптимальне використання ресурсної бази у медичній сфері країни [12].

Ринок медичних послуг характеризують такими показниками:

- робота закладів різних рівнів надання медичної допомоги (кількість відвідувань закладів охорони здоров'я, кількість медичних закладів, кількість лікарняних ліжок тощо);
- обсяги фінансування різних видів медичних послуг (у динаміці) різними суб'єктами ринку, структура фінансування медичних послуг;
- обсяги ринку приватної медицини та лабораторної діагностики.

Основним джерелом фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я є державні видатки. Збільшення обсягів видатків в Україні на охорону здоров'я є обов'язковою, але недостатньою умовою для досягнення належної доступності медичної допомоги та якості надання медичних послуг. Підраховано, що від 20 до 40 % коштів, що надаються на охорону здоров'я, є необґрунтованими витратами. Крім того, одним із чинників неефективності є нераціональна кількість стаціонарних установ і набір послуг, що вони надають [11].

У таблиці 1 відображено витрати на охорону здоров'я у період з 2015 по 2017 роки за видами медичних послуг в Україні.

Таблиця 1

**Витрати на охорону здоров'я у період з 2015 по 2017 роки за видами
медицих послуг**

Уточнені види медичних послуг за напрямом	Витрати (млн. грн./%) за рік		
	2015	2016	2017
Послуги лікування та реабілітаційного лікування	<u>66777,60</u> 100,00	<u>73151,40</u> 109,54	<u>94141,10</u> 140,98
Стационарне лікування та реабілітаційне лікування	<u>41422,30</u> 100,00	<u>43341,00</u> 104,63	<u>56904,90</u> 137,37
Лікування у денних стаціонарах та реабілітаційне лікування	<u>546,60</u> 100,00	<u>558,50</u> 102,18	<u>745,10</u> 136,31
Амбулаторне лікування та реабілітаційне лікування	<u>24793,80</u> 100,00	<u>29234,40</u> 117,91	<u>36464,70</u> 124,73
Інші послуги реабілітаційного лікування	<u>14,90</u> 100,00	<u>17,60</u> 118,12	<u>26,40</u> 177,18
Стационарний довготривалий сестринський нагляд	<u>186,70</u> 100,00	<u>188,50</u> 100,96	<u>269,40</u> 144,29
Допоміжні послуги для медичного лікування	<u>8271,20</u> 100,00	<u>9624,70</u> 116,36	<u>11653,00</u> 140,89
Транспортування хворих, рятування життя у надзвичайних ситуаціях	<u>3409,10</u> 100,00	<u>3544,60</u> 103,97	<u>4871,20</u> 142,89
Інші види медичних послуг медичного лікування	<u>71,00</u> 100,00	<u>88,00</u> 123,9	<u>112,50</u> 158,4
Надання медичних товарів амбулаторним пацієнтам	<u>56999,70</u> 100,00	<u>71282,00</u> 125,06	<u>79191,20</u> 138,93
Фармацевтичні та інші товари нетривалого використання	<u>56964,00</u> 100,00	<u>71240,80</u> 125,06	<u>79148,80</u> 138,94
Терапевтичні прилади та інші медичні товари довготривалого використання	<u>35,70</u> 100,00	<u>41,20</u> 115,41	<u>42,40</u> 118,77
Профілактичні послуги та послуги з охорони здоров'я	<u>1757,30</u> 100,00	<u>2013,80</u> 114,60	<u>2509,90</u> 142,83
Управління охороною здоров'я та медичне страхування	<u>11710,70</u> 100,00	<u>13651,70</u> 116,57	<u>20045,50</u> 171,17
Витрати, що не визначені за напрямом	<u>3460,30</u> 100,00	<u>4569,30</u> 132,00	<u>6541,30</u> 189,03
Інша діяльність, пов'язана з охороною здоров'я	<u>6056,00</u> 100,00	<u>7113,40</u> 117,46	<u>9375,20</u> 154,81
Загальні витрати на охорону здоров'я	<u>155219,50</u> 100,00	<u>181594,90</u> 116,99	<u>223726,60</u> 144,13

Джерело: складено автором на підставі [7]

За результатами аналізу статистичних даних можна зробити такі висновки:

– зростання витрат на стаціонарне лікування та реабілітацію становило близько 37%; амбулаторне лікування та реабілітацію – 25%; послуги довготривалого сестринського догляду – 44%;

– зростання витрат на транспортування хворих, рятування життя у надзвичайних ситуаціях становило 44%, що вказує на потребу розвитку ринку медичних послуг з надання первинної медичної допомоги;

– зростання витрат на надання медичних товарів амбулаторним пацієнтам – 39%;

– негативною тенденцією є зростання витрат, що не визначені за типом функцій – 89%.

У цілому за 2015-2017 роки не відбулося суттєвих змін у обсягах витрат, що збільшувалися повільними темпами (44%).

На рисунку 1 відображено структуру витрат на охорону здоров'я за видами медичних послуг у 2017 році в Україні.

Рис. 1. Структура витрат на охорону здоров'я за видами медичних послуг у 2017 році в Україні, %

Джерело: [7]

Витрати на послуги лікування та реабілітаційного лікування складають 42% від загальних витрат, а на надання медичних товарів амбулаторним пацієнтам – 36%, що загалом складає 77%. Значну частку займають витрати на управління – 9%. Це дає змогу зробити висновок, що ринок медичних послуг в Україні характеризується недостатнім рівнем ефективності, що зумовлює проблеми неефективності використання витрат на медичні послуги.

Шевченком В.А. виявлено функціональні залежності між чисельністю підприємств сфери медичних послуг, загальних обсягів послуг, що ними надаються, та демографічними змінами населення України (рис. 2). Визначальною характеристикою розвитку підприємств сфери медичних послуг є чисельність амбулаторно-поліклінічних закладів, що передуює іншим кількісним показникам розвитку таких підприємств [15, с. 147].

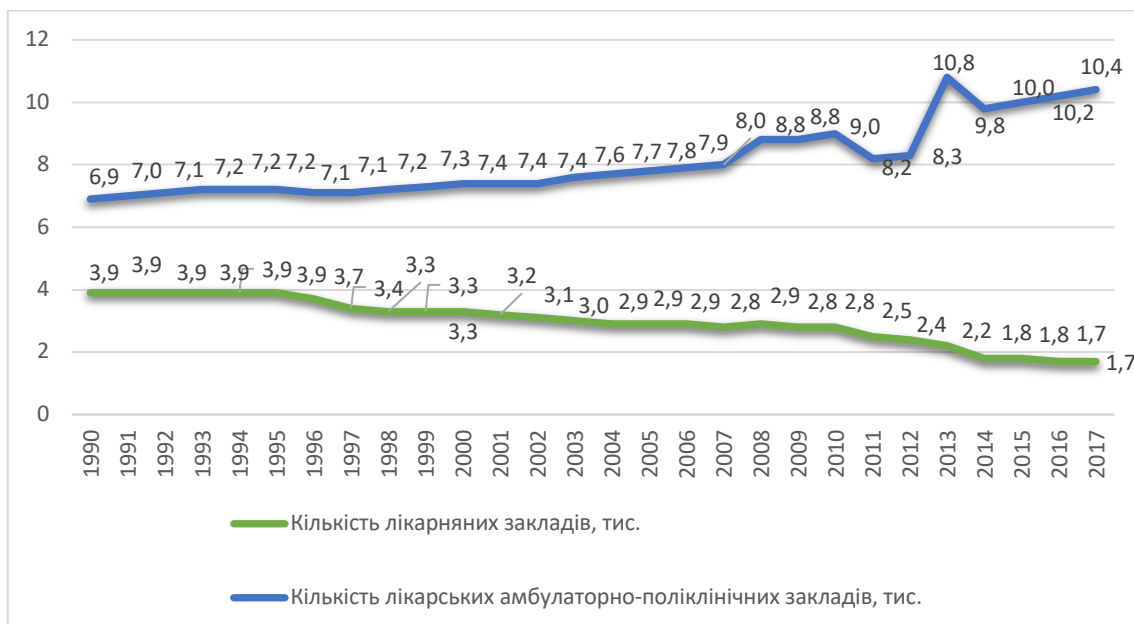

Рис. 2. Динаміка кількості лікарняних закладів та амбулаторно-поліклінічних закладів в Україні у 1990-2017 роках, тис. одиниць

Джерело: [8]

Отже, в Україні постійно скорочується кількість лікарняних закладів, проте кількість амбулаторно-поліклінічних закладів зростає, що зумовлює ріст постійних витрат на їх адміністрування та утримання (рис. 2). Оскільки

загальна сума фінансування охорони здоров'я суттєво зростає, то кількість витрат, що спрямовуються саме на надання медичних послуг, може скорочуватися.

Витрати на медичні послуги приватного сектору у 2017 році склали 110651,8 млн. грн. або 52% від загальних, з яких 79035,7 млн. грн. витрачено на медичні товари. Тобто населення здійснює фінансування медичних послуг за власний рахунок (рис. 3).

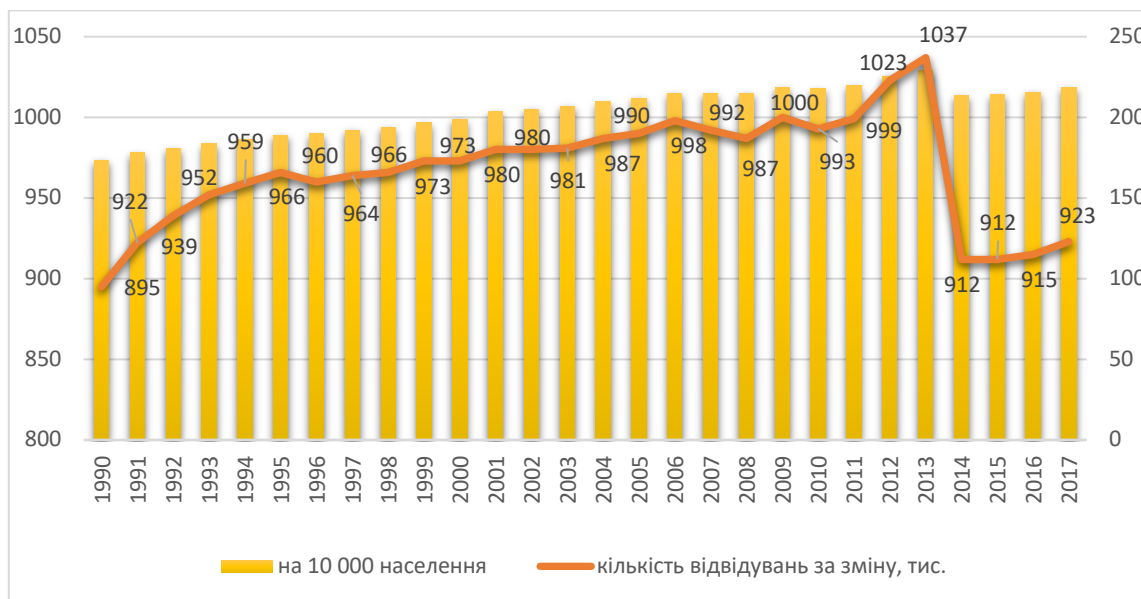

Рис. 3. Динаміка планової місткості амбулаторно-поліклінічних закладів в Україні у 1990-2017 роках (на 10000 населення, тис. осіб)

Джерело: [8]

Майже 90% усього обсягу ринку медичних послуг нашої країни займає державна медицина, яка характеризується стабільно недостатнім фінансуванням і високим рівнем зношеності основних фондів. Низька конкурентоспроможність державного медичного сектора, неефективне маркетингове управління, хронічний дефіцит коштів на модернізацію і створення нових медичних закладів та інші чинники сприяють розвитку в Україні сегмента приватних медичних послуг [9, с. 17]. Зокрема, реформа охорони здоров'я суттєво трансформує медичний ринок. При цьому основна

тенденція – зростання ринку приватної медицини завдяки наявності високо кваліфікованих спеціалістів та обладнання, широкого спектра діагностичних послуг, налагодженої роботи приватних клінік. Недостатня кількість якісних медичних послуг державних закладів медицини зумовлює розширення ринку приватної медицини.

Ринок приватних медичних послуг в Україні розвивається з різновекторними тенденціями. Навіть у несприятливій, з точки зору економічного і соціального розвитку, періоді рентабельність приватних медичних послуг залишається досить високою. Для прикладу, у 2017 році приватними клініками було надано медичних послуг на суму 5165,8 млн. грн., що складає 2,4% від обсягу поточних витрат на охорону здоров'я [14].

Згідно з Реєстром Міністерства охорони здоров'я станом на 01.01.2017 р. в Україні на ринку медичних послуг налічувалося 22 тис. ліцензіатів, і це компанії всіх форм власності. З них частка державних, комунальних та відомчих медичних установ – 18 %, приватних медичних установ – 21 %, лікарень-фельдшерсько-акушерських пунктів – 59 %, санаторіїв – 2 %. На приватні клініки припадає понад 10% ринку медичних послуг України, а в грошовому еквіваленті частка приватної медицини складає 3-4% від загальних витрат на охорону здоров'я в країні [9, с. 18].

У таблиці 2 відображено динаміку та структуру виплат закладам охорони здоров'я, що надавали первинну медичну допомогу в Україні у 2018-2019 роках.

Таблиця 2

Характеристика виплат закладам охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу у 2018-2019 роках

Тип власності або форми господарювання	Виплати (млн. грн./%) за рік, квартал					Усього
	2018		2019			
	3	4	1	2	3	
Комунальна	<u>820,51</u> 99,89	<u>2614,97</u> 99,61	<u>4143,45</u> 99,44	<u>4046,79</u> 99,13	<u>2784,48</u> 98,93	<u>14410,20</u> 99,31
Приватна (без ФОП)	0,72	5.46	11,77	18,91	16.49	53.34

	0,09	0,21	0,28	0,46	0,59	0,37
ФОП	<u>0,20</u> <u>0,02</u>	<u>4,65</u> 0,18	<u>11,65</u> 0,28	<u>16,63</u> 0,41	<u>13,49</u> 0,48	<u>46,62</u> 0,32
Усього:	<u>821,42</u> 100,00	<u>2625,08</u> 100,00	<u>4166,87</u> 100,00	<u>4082,33</u> 100,00	<u>2814,46</u> 100,00	<u>14510,16</u> 100,00

*Джерело: складено автором на підставі [5]

За даними Національної служби здоров'я України у 99% випадків фінансування за договорами з пацієнтами отримують державні комунальні некомерційні підприємства (КНП) первинного рівня медичної допомоги, при цьому суттєво зростає обсяг виплат за договорами (на 3323 млн. грн. з початку здійснення виплат у 3-4 кварталі 2018 року) Фінансування медичних послуг приватних закладів та ФОП залишається на низькому рівні.

Протилежна ситуація спостерігається на ринку забезпечення медичними препаратами. З 01.04.2019 року урядом оновлено програму реімбурсації – механізм повної або часткової оплати за лікарські засоби, що включені до детального опису державного бюджету. На основі договору з НСЗУ аптеки державної, приватної власності здійснюють видачу лікарських засобів за рецептом лікаря. Відтак, за 2019 рік усього оплачено ліків на суму 326,477 млн. грн., зокрема: приватним аптекам – 234,811 млн. грн., комунальним закладам – 68,676 млн. грн., ФОП – 22,990 млн. гривень [4].

У серпні 2014 року Міністерство охорони здоров'я ініціювало розроблення Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років [10]. За допомогою нових стратегічних підходів до підвищення якості та доступності медичної допомоги та зменшення фінансових ризиків для людей потрібно було надати нового поштовху реформі галузі. Незважаючи на задекларовану в українському законодавстві безкоштовність надання допомоги в державних медичних установах, ринок медичних послуг в нашій країні має досить великий обсяг і ще більшу базу для розвитку [10].

Наприклад, допоміжні репродуктивні технології, складні хірургічні операції, терапія онкозахворювань. Окремі приватні клініки володіють монопольним правами на унікальні методики лікування та володіють інноваційним обладнанням, забезпечити функціонування якого можливо тільки шляхом приватних інвестицій. Приватна медицина пропонує унікальні лабораторні дослідження, що є однією з конкурентних переваг. Зокрема, більша половина комп'ютерних та магнітно-резонансних томографій виконується у приватних закладах [14]. Ця тенденція буде продовжуватися і відсоток цього показника зростатиме, оскільки більшість державних та муніципальних медичних закладів не можуть обслуговувати коштовне діагностичне обладнання. Проблемним є також брак фінансування з навчання персоналу. Як наслідок, у державних клініках відсутня якісна сучасна діагностика.

На сьогодні в Україні активізується та розвивається лабораторна медицина, а її роль у загальному розвитку ринку медицини та медичних послуг надзвичайно велика. Основним завданням на сьогодні є формування єдиного підходу і консолідації зусиль, спрямованих на впровадження системи забезпечення якості послуг у лабораторіях кожного регіону України, оскільки саме це є запорукою надання доступних і якісних медичних послуг [12].

Щодо стану ринку діагностичних послуг України, то він на сьогодні починає активно розвиватися, про що свідчать дані Центру Медичної статистики МОЗ України. Суттєве зростання кількості проведених аналізів лабораторіями в Україні у 2017 році порівняно з 2016 роком вказує на розвиток ринку лабораторної діагностики. Загальноклінічні (без гематологічних), гематологічні, біохімічні займають найбільшу питому вагу у структурі проведених лабораторних аналізів. Незважаючи на скорочення кількості деяких видів проведених аналізів, в цілому їх кількість по Україні зростає, що вказує на зростання ринку лабораторних послуг. При цьому

варто відмітити, що у 2018 році в Україні кількість державних центрів лабораторної діагностики становила 6, що вказує на низький рівень розвитку державного сектору та превалювання приватних діагностичних послуг [14].

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. У зв'язку з реформуванням системи охорони здоров'я та переходом до нової моделі надання медичних послуг, зокрема зі зміною механізмів фінансування медичних закладів, існує потреба в дослідженні процесів розвитку ринку медичних послуг. Як результат впровадження нових стратегічних підходів до системи в цілому та ринку медичних послуг, зокрема, відбувається трансформація організаційного, правового, фінансового, адміністративно-господарського та інших механізмів функціонування ринку. Останнє зумовлює зміну якості медичних послуг, упровадження орієнтованого на клієнта підходу, зростання рівня доступності медичних послуг. Зазначене у цілому потребує виокремлення сучасних особливостей ринку медичних послуг в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню ринку медичних послуг присвячено праці економістів, юристів, соціологів. Відтак, останні дослідження стосуються стану окремих субринків медичних послуг або окремого напрямку. Варто виділити праці Бобришева О.В. [2], Васюк М.М. [3], Гришова І.Ю., Шестаковської Т.Л. [6], Іванова Л.О., Вовчанська О.М. [9], Павлюк К.В. [11], Пасько М.І. [12], Резнікова Н.В., Іващенко О.А. [13], Шевченко В.А. [15], Янчак Я.О. [16] та інших вчених, у яких виділено теоретико-практичні аспекти функціонування ринку медичних послуг у світі та Україні.

Формулювання цілей статті полягає у виявленні особливостей ринку медичних послуг України на основі проведеного статистичного аналізу основних показників розвитку сфери охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в Україні відбувається інтенсивний розвиток медичної сфери, що пов'язано, в першу чергу, із формуванням ринку медичних послуг в усіх регіонах. Медична допомога передбачає сукупність лікувально-діагностичних й профілактичних заходів, що проводяться під час захворювань, травм, вагітності та пологів, а також із метою запобігання захворюваності та травмування. Медична послуга пов'язана з відновленням здоров'я або полегшенням страждань хворого у взаємозалежності та зв'язку з формуванням системи суспільних інститутів медичної сфери.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу систематизувати такі особливості ринку медичних послуг в Україні: формування нової моделі надання медичних послуг з метою підвищення їх якості та доступності для населення; розвиток ринку лабораторної діагностики, де основну частку займають приватні лабораторії; превалювання ринку державних медичних послуг; зростання витрат на охорону здоров'я та медичні послуги, зокрема зростання виплат за договорами з пацієнтами закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу; установчовизначена рентабельність приватних медичних закладів; стабільність нестачі державного фінансування комунальних неприбуткових підприємств, що зумовлює низьку якість медичних послуг державного сектору; скорочення кількості лікарняних закладів; значна частка фінансування медичних послуг населенням країни; зростання фінансування лікарських засобів на основі урядової програми.

Література

1. Баєва О. В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури. 2008. 640 с.
2. Бобришева О. В. Ефективний розвиток та функціонування ринку медичних послуг в умовах глобалізації економіки та інтеграційних

- процесів в охороні здоров’я // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2014. Том 22. Вип. 8 (2). С. 12–18.
3. Васюк М. Органи публічного управління як суб’єкти надання послуг у медичній галузі України // Підприємництво, господарство і право. 2018. № 12. С. 172–175.
 4. Виплати аптечним закладам за договорами з НСЗУ. URL: <https://nszu.gov.ua/ogoloshennya-pro-ukladennya-dogovoriv/dostupni-liky/viplati-aptechnim-zakladam-za-dogovorami-z-nszu> (дата звернення 16.09.2019)
 5. Виплати закладам охорони здоров’я, які надають первинну медичну допомогу. URL: <https://nszu.gov.ua/ukladeni-dogovori/statistics> (дата звернення 16.09.2019).
 6. Гришова І.Ю., Шестаковська Т.Л. Інфраструктурне забезпечення потреб інвалідів на ринку медичних послуг України // Економічний аналіз: зб. наук праць. Тернопіль, 2017. Том 27, Вип. 3. С. 242–248.
 7. Допоміжний (сателітний) рахунок охорони здоров’я в Україні у 2017 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 16.09.2019)
 8. Заклади охорони здоров’я. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 16.09.2019).
 9. Іванова Л. О., Вовчанська О. М. Полікритеріальна маркетингова діагностика ринку приватних медичних послуг в Україні // Науковий вісник Львів. нац. ун-ту ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія : Економічні науки. Львів, 2017. Том 19. Вип. 81. С. 16–25.
 10. Національна стратегія реформування системи охорони здоров’я в Україні на період 2015-2020. URL: <http://moz.gov.ua/strategija> (дата звернення 16.09.2019)
 11. Павлюк К. В. Удосконалення механізмів фінансування медичних послуг в Україні // Фінанси України. 2016. № 2. С. 64–74

12. Пасько М. І. Особливості надання медичної допомоги та медичної послуги в умовах формування ринку послуг // Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 15. С. 117–121. URL: <http://global-national.in.ua/issue-15-2017/23-vipusk-15-lyutij-2017-r/2742-pasko-m-i-osoblivosti-nadannya-medichnoji-dopomogi-ta-medichnoji-poslugi-v-umovakh-formuvannya-rinku-poslug> (дата звернення 16.09.2019).
13. Резнікова Н. В., Іващенко О. А., Войтович О. І. Моделі конкуренції на ринку послуг в сфері охорони здоров'я: проблема використання потенціалу медичної галузі та її регулювання в умовах глобалізації // Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6277> (дата звернення: 16.09.2019).
14. Статистичні дані. Центр медичної статистики МОЗ України. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdan.html> (дата звернення 16.09.2019)
15. Шевченко В. А. Взаємозалежність параметрів розвитку підприємств сфери медичних послуг в Україні. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. 2016. Том 25 (2). С. 146–153.
16. Янчак Я. О. Ефективний розвиток та функціонування ринку медичних послуг в умовах глобалізації та інтеграційних процесів у охороні здоров'я // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. С. 227–235.

References

1. Bayeva O. V. Healthcare Management: Educ. manual. K.: Center for Educational Literature. 2008. 640 p.
2. Bobrysheva O. V. Effective development and functioning of the market of medical services in the conditions of globalization of economy and

- integration processes in health care // Bulletin of Dnipropetrovsk University. Economy Series. 2014. Vol. 22. No. 8 (2). P. 12–18.
3. Vasyuk M. Public administration bodies as subjects of services in the medical sector of Ukraine // Entrepreneurship, Economy and Law. 2018. No. 12. P. 172–175.
 4. Payments to pharmacy establishments under contracts with the NAAS. URL: <https://nszu.gov.ua/ogoloshennya-pro-ukladennya-dogovoriv/accessible-liky/viplati-aptechnim-zakladam-za-dogovorami-z-nszu> (accessed 16/09/2019)
 5. Payments to healthcare providers providing primary care. URL: <https://nszu.gov.ua/ukladeni-dogovori/statistics> (accessed 16/09/2019)
 6. Grishova I. Y., Shestakovskaya T. L. Infrastructure provision for the needs of the disabled in the market of medical services in Ukraine // Economic analysis: Coll. of Sciences. Ternopil, 2017. Vol. 27. No. 4, p. 321–329.
 7. Auxiliary (satellite) health care account in Ukraine in 2017. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 16/09/2019)
 8. Health care institutions. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 16/09/2019)
 9. Ivanova L. O., Vovchanskaya O. M. Multicriteria marketing diagnostics of the market of private medical services in Ukraine // Scientific Bulletin of Lviv. nat. University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after S. Z. Gzitsky. Series: Economic Sciences. Lviv, 2017. Vol. 19. No. 81. P. 16–25.
 10. National strategy for reforming the health care system in Ukraine for the period 2015-2020. URL: <http://moz.gov.ua/strategy> (accessed 16/09/2019)
 11. Pavlyuk K. V. Improvement of mechanisms of financing of medical services in Ukraine // Finance of Ukraine. 2016. No. 2. P. 64–74
 12. Pasko M. I. Features of rendering of medical help and medical service in the conditions of formation of the market of services. Global and National

- Economy Problems. 2017. No. 15. P. 117–121. URL: <http://global-national.in.ua/issue-15-2017/23-vipusk-15-lyutij-2017-r/2742-pasko-m-i-osoblivosti-nadannya-medichnoji-dopomogi-ta-medichnoji-poslugi-v-umovakh-formuvannya-rinku-poslug> (дата звернення 16.09.2019).
13. Reznikova N. V., Ivashchenko O. A., Voitovich O.I. Models of competition in the market of healthcare services: the problem of using the potential of the medical industry and its regulation in the conditions of globalization // Effective Economics Electronic Science Professional. 2018. No. 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6277> (дата звернення: 16.09.2019).
14. Statistics. Center for Medical Statistics of the Ministry of Health of Ukraine. URL: <http://medstat.gov.ua/eng/statdan.html> (accessed 16/09/2019).
15. Shevchenko V. A. Interdependence of parameters of development of medical services enterprises in Ukraine // Economic analysis: Coll. of sciences. wash. Ternopil National Economic University. 2016. Vol. 25. No. 2. P. 146–153
16. Yanchak Y. A. Effective development and functioning of the market of medical services in the conditions of globalization and integration processes in health care // Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Law, 2017. P. 227–235.